

Dâbbetül-arz

Dâbbe; hareket eden canlı bir hayvan demektir. Dâbbeyi tek bir canlı olarak değil de bir tür olarak düşünmek daha doğru olur.

"**Dâbbe**" kelimesi Kur'an-ı Kerim'de on dört yerde geçmektedir.

“Yeryüzünde yaşayan bütün canlıların (her dâbbenin) rızkı ancak Allah’a aittir.” (Hud, 11/6)

Bu ayette geçen dâbbe kelimesi bütün hayat sahiplerini ifade etmektedir.

Başka bir ayette ise şöyle buyrulur:

“Tehdit edildikleri şey başlarına geldiği zaman onlara yerden bir dâbbe çıkarırız da insanların ayetlerimize kesin olarak inanmadıklarını kendilerine söyler.” (Neml, 27/ 82)

Dâbbenin insanlarla konuşması, sadece dil ile konuşması anlamına gelmez. Nitekim bu kâinat sarayında teşhir edilen nice antika eserler ve birçok hadise hal diliyle akıl sahiplerine çok şey anlatmaktadırlar.

Merhum Elmalılı Hamdi Yazır Efendi bu ayetin tefsirinde şöyle der:

“Debb ve Debib: Hafif yürüme, debelenme demektir. Hayvanlarda ve çoğunlukla haşerelerde, yani böceklerde kullanılır. İçkinin vücuda yayılması ve bir çürüklüğün etrafına bulaşması gibi, hareketi gözle tespit olunamayan şeylerde de kullanılır. **“Dabbe”** kelimesi de bundan fail olmak üzere asıl lügatte **“mâyedübbü”**, yani debbeden, hafif yürüyen, debelenen demek olur. Ve şu halde tren, otomobil, bisiklet gibi otomatik şeylere de lügatin aslına göre **“dâbbe”** demek uygun olabileceksede dilde kullanılışı hayvanlara mahsustur. Hatta örfte dört ayaklı hayvanlarda ve onlar içinde özellikle ata daha çok kullanılmıştır. Bununla beraber **“Allah, her hayvanı sudan yarattı. İşte bunlardan kimi karnı üstünde sürünen, kimi iki ayağı üstünde yürür, kimi dört ayaküstünde yürür...”**(Nur, 24/45) âyetinden anlaşılacağı üzere, her hayvan hakkında kullanılır. Hayvan kelimesi ile eş anlamlı gibidir.

"Yeryüzünde yürüyen her canlının rızkı, yalnızca Allah'a aittir."(Hud, 11/6)

âyetinden anlaşılın da budur. Bundan dolayı dabbe kelimesi hayvanlar için olduğu gibi insanlar için de kullanılır. Bu ayette "dâbbe" kelimesi nekre (belirsiz isim) olarak geldiğinden bunun bildiğimiz dâbbelerden başka bir dâbbe olması akla gelir. "Onlarla konuşan dâbbe" terkininde açıkça belirtilen bunun konuşan bir hayvan, yani insan olmasıdır. Tefsirler de bu iki nokta etrafında dolaşmaktadır.

Râgıb, 'Müfredat'ında bu konudaki görüşleri şöylece özetlemiştir: **"Dâbbe"**, *tanıdığımızın aksine bir hayvandır ki, çıkması kıyamet vaktine mahsustur.*" Bir de denildi ki: *"Bununla cehalet ve bilgisizlikte hayvanlar gibi olan en şerli kimseler kast olunmuştur."*

Bu takdirde dâbbe bütün debelenen yaratıkların ismi olarak ifade edilmiş olur. **"Hâin"** kelimesinin cemisi, **"hâine"** gibi. Kâdı Beydâvî ve bazı hadisçiler bunu **"cessâse"** casuslar olarak göstermişlerdir ki, bir hadiste haber verildiğine göre, cessa, Deccal için haberler araştırıp toplayan casus demektir. Ebü's-Suud da diyor ki: Bu dâbbe, casustur. Bundan cins isim söylenip, bir de tefhîm (büyüklüğüne işaret) tenviniyle bilinmezliğinin tekid edilmesi, şanınin garipliğine ve özelliğinin, davranışının açıklamadan uzak olduğuna delalet eder.....

Beyhakî gibi zatların Ebu Hüreyre (r.a)den rivayet ettikleri bir hadiste Resulullah (s.a.v) buyurmuştur ki:

"Dâbbetü'l-arz, Musa'nın âsası, Süleyman'ın mührü yanında olarak çıkacak, mühür ile müminin yüzünü parlatacak, âsa ile kâfirin burnunu kırarak, insanlar sofraya toplanacak, mümin ve kâfir tanınacak."

Bu hadise göre de, dâbbe, normalin üzerinde bir kuvvet ve saltanat ile ortaya çıkıp büyük bir İslâm devleti kuracak lider olmuş oluyor. Şüphe yok ki, Musa'nın asasına, Süleyman'ın mührüne sahip olan kimse, büyük bir şahsiyet olacaktır. Hem de kötülerden değil, iyi ve hayırlılardan olacak, bütün müminlerin yüzünü güldürecek, kâfirlerin burnunu kıracaktır. Âyette;

"Onlara insanların âyetlerimize kesin bir iman getirmemiş"

olduklarını söyler.”

buyrulması da bunu gerektiriyor. Şu halde buna dâbbe ismi verilmesinin sebebi, onun kâfirlere karşı acımasız olacağını ve Allah Teâlâ'ya göre onun meydana çıkarılmasının zor bir şey değil, yerden normal bir dâbbe çıkarmak gibi kolay olduğunu anlatmaktır.

Bu konudaki bazı açıklamaları da kaydedelim:

1. İbnü Cerir'in Huzeyfe b. Esîd'den rivayet ettiğine göre:

"Dâbbe'nin üç çıkışı vardır: Birisinde bazı çöllerde çıkar, sonra gizlenir. Birisinde de, emirler kan dökerken bazı şehirlerde çıkar, yine gizlenir. Sonra insanlar mescitlerin en şerefli, en büyüğü ve faziletli içinde iken yeryüzü kendilerini fırlatmaya başlar. Derken halk kaçar, müminlerden bir grup kalır, bizi Allah'tan hiçbir şey kurtaramaz derler. Dâbbe de onların üzerine çıkar, yüzlerini parlak yıldız gibi parlatır. Sonra hareket eder, artık ne takip eden yetişebilir, ne de kaçan kurtulabilir. Bir adama varır, namaz kılıyordur, vallahî sen namaz ehli değilsin der. Yakalar, müminin yüzünü ağartır, kâfirin burnunu kırar." dedi. "*O zaman insanlar ne halde olur?*" dedik. **"Arazide komşu, malda ortak, yolculuklarda arkadaş olurlar."** dedi.

2. İlim ehlinden birçokları dâbbenin ortaya çıkması, emr-i bi'l-ma'rûf (iyilikleri emir) ve nehy-i ani'l-münker (kötülüklerden menetme) terk edildiği vakittir demişler.

Bir ayette mealen şöyle buyrulur:

“Ne zaman ki Süleyman'a ölümü hükmettik, cinlere onun ölümünü sezdiren olmadı. Yalnız bir güve böceği yere dayandığı asasını yiyordu. Bu sebeple Süleyman yere yıkılınca ortaya çıktı ki, cinler eğer gaybı bilir olsalar o zilletli azap içinde bekleyip durmazlardı.” (Sebe, 34/14)

Hız. Süleyman'ın (a.s) dayandığı asasını yiyen ağaç kurdunun veya bir güve böceğinin mahiyeti hakkında da iki görüş vardır: Bir görüşe göre burada ifade edilen kurdun, bilinen ağaç kurdu olduğudur.

Diğer görüşe göre ise bu kurt, asaları yiyen bir kurtçuktur.

Ayette ifade edilen dâbbenin Hz. Süleyman'ın (a.s) bastonunu kemirerek yiyip bitirmesi gibi, AIDS mikrobu veya başka bir hastalığın da isyan ve ahlaksızlıkta haddini aşan bazı insanları kemirip eritmesi mümkündür.

Peygamber Efendimiz (sav.) "**dâbbetü'l-arz**"ın meydana çıkmasını kıyamet alametlerinden birisi olduğunu bir hadis-i şeriflerinde şöyle ifade etmektedir:

“Onun alametlerinden biri, güneşin battığı yerden doğması ve kuşluk vakti insanların üzerine 'dâbbe' nin çıkmasıdır. Bu alametlerden hangisi önce belirirse, ötekisi onu kısa zamanda takip edecektir.” (Müslim, Fiten, 118; İbn Hanbel, "Müsned", II, 201)

Bediüzzaman Hazretleri de bu konuda şöyle buyurur:

“Amma 'Dabbet-ül Arz': Kuran'da gayet mücmel bir işaret ve lisan-ı hâlinden kısacık bir ifade, bir tekellüm var. Tafsili ise; ben şimdilik, başka meseleler gibi kat'î bir kanaatle bilemiyorum. Yalnız bu kadar diyebilirim: (Laye'lemulğaybeillallah) Nasılki kavm-i Firavun'a **'çekirge âfâtı ve bit belası'** ve Kâbe tahribine çalışan Kavm-i Ebrehe'ye **'Ebabil Kuşları'** musallat olmuşlar. **Öyle de:**

"Süfyan'ın ve Deccalların fitneleriyle bilerek, severek isyan ve tuğyana ve Ye'cüc ve Me'cüc'ün anarşistliği ile fesada ve canavarlığa giden ve dinsizliğe, küfür küfrana düşen insanların akıllarını başlarına getirmek hikmetiyle, arzdan bir hayvan çıkıp musallat olacak, zîr ü zeber edecek. Allahu a'lem, o dabbe bir nev'dir. Çünkü gayet büyük bir tek şahıs olsa, her yerde herkese yetişmez. Demek dehşetli bir taife-i hayvaniye olacak. Belki **إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتُهُ** âyetinin işaretiyle, o hayvan, dabbet-ül arz denilen ağaç kurtlarıdır ki; insanların kemiklerini ağaç gibi kemirecek, insanın cisminde dışından tırnağına kadar yerleşecek. Mü'minler iman bereketiyle ve sefahet ve sû'-i istimalâttan tecennüpleriyle kurtulmasına işareten, âyet, iman hususunda o hayvanı konuşurmuş." (Nursî, Şuâlar, Beşinci Şuâ)

Bediüzzaman Hazretleri müminlerin iman bereketiyle ve sefahatten içtinap etmeleriyle böyle bir duruma düşmeyeceklerini özellikle vurgulamaktadır. Öyle ise

asrımızın en dehşetli ve en büyük tehlikesi olan sefahat yangınına karşı, takva kalasına sığınmak lazımdır.

Evet, günahların her taraftan sel gibi hücum ettiği günümüzde, nefis-i emmarenin tehlikesinden, aldatıcı ve cazibedar hevesatın hücumundan kurtulmanın yegâne çaresi, iffet, edep, hayâ ve takva dairesinde yaşamaktır. Zira nefisle cihadın en kısa yolu takvadır.

Ulvî maksatlar için yaratılan insan, bu imtihan yeri olan dünyaya sadece yemek, içmek ve zevk etmek için gönderildiğini zannedip, helal dairesindeki keyfi kâfi görmeyerek, her türlü ahlaksızlığı işlemekte ve sefahat bataklığında sürünmektedir.

İman, marifet, muhabbet, ibadet, takva, adalet ve istikamet gibi ulvi seciyelerden mahrum olan bir cemiyetten sefahat ve fuhşiyat gibi her türlü fenalık zuhur eder; memleketleri yıkar, aileleri tarumar eder, haysiyet ve şerefleri silip süpürür ve fert ve cemiyetin dünya ve ahiret hayatını zehirler.

Evet, ahlaksızlık ve hayâsızlıkta haddini aşan ve sefahat bataklığında boğulan geçmiş bazı ümmetler ve kavimler bir çok elim azaba, bela ve musibetlere duçar olmuşlardır. Bunlardan ders alınması bir ayette şöyle ifade buyrulur:

“De ki, yeryüzünde gezin dolaşın da daha öncekilerin akıbetleri nice oldu görün.” (Rum, 30/42)

Mazide edep ve hayâsızlığa sukut etmiş ve ahlaksızlık çukuruna düşmüş olan birçok asi kavimlere Cenâb-ı Hakk'ın vurduğu sille-i tedip ve tazip Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde nazara verilmektedir. Bir kanser mikrobu olan sefahate, çok güçlü kavim ve imparatorlukların kudretleri dahi dayanamamıştır. Bu mikrop bir cemiyete girdi mi, artık onun bünyesini kısa bir zamanda kemirir, güçsüz bırakır ve sonunda çökertir. Öyle ise geçmiş kavimlerin başına gelen o elim hadiselerden ibret alıp uyanalım, edep, hayâ ve istikamet dairesinde yaşayalım ki, gadab-ı ilâhinin celbine vesile olmayalım.

Cenab-ı Hakk'ın Kur'an-ı Kerim'de geçmiş ümmetlerin başına gelen elim hadiseleri bizlere anlatmasının hikmeti, onlardan ibret ve ders almamız içindir. Firavun ve kavmini bit, çekirge ve kurbağa istila etmişti. Ama onlar her defasında tövbelerini bozmuş, başlarına gelen musibetlerden ders almamış ve sonunda denizde boğulmuşlardı.

Hem yine Kâbe'yi yıkmak için gelen Ebrehe ve ordusuna Cenab-ı Hak sürüler halinde kuşlar göndermiş, o kuşlar gaga ve ayaklarında taşıdıkları taşlarla onları perişan etmişlerdi.

Hem yine, Hz. Nuh'un (a.s) kavmini helak eden o büyük tufan, asi ve mütemerrit bir kavmi tarih sahnesinden silmişti.

Evet, Cenab-ı Hak, insanları uyarmak ve uyandırmak için zaman zaman deprem, kasırga, açlık ve sel gibi bazı afetlerle onları ikaz etmektedir. Ancak insan öyle garip ve acip bir mahluktur ki, gaflet uykusundan uyanmasını gerektiren bir çok ayet, hadis ve tarihi hadiseler varken yine de onların birçoğu bunlardan ibret alıp uyanmaz, kendini tehlikeye sürükleyecek hata ve günahlardan sakınmaz.

Bu bakımdan, çeşitli bela ve musibetlere maruz kalmamak için, her mümin ve özellikle de ilim ve irfan erbabı olanlar, kanser mikrobundan daha tehlikeli olan bu asrın hastalığı **"sefahate"** karşı büyük bir mücadele etmelidirler. Aksi halde suçlularla beraber masumlar da perişan olur. Nitekim bir ayette şöyle ifade buyrulur:

"Ve öyle bir fitneden sakının ki, içinizden yalnızca zulüm yapanlara dokunmakla kalmaz. (masumları da yakar)" (Enfal, 8/25)

Edep ve hayâsızlıkta haddini aşan geçmiş kavimlerin başına birçok elim hadise geldiği gibi, Roma, Endülüs ve Pers gibi birçok imparatorlukları da tarih sahnesinden silip atan sefahattir. Evet, tarihin şahadetiyle sabittir ki, düşmana mağlup olmuş nice milletler daha sonra güçlenerek istiklallerini elde edebilmiş, düşmanlarına galip gelebilmişlerdir. Fakat ahlâksızlığa, sefahate, zulme ve adaletsizliğe mağlup olan bir milletin kendini toparlaması ve güçlenmesi mümkün olmamıştır, olamaz da. Sefahat nice milletleri tarih sahnesinden silmiştir.

Mesela; Romalılarda faziletin bütün güzellikleri inkişaf etmiş; gerek idarecileri ve gerek ahali arasında muhabbet tesis edilmişti. Onlar sefahatten ve ahlaksızlıktan son derece sakınır ve faziletli yaşamayı bir şeref sayarlardı. Hanımları ve gençleri son derece iffetli idi. Ancak, İskender Yunanistan'ı fethedince, onlardaki ahlaksızlık ve sefahat Roma'yı istila etmeye başladı. O güzel ahlâk ve faziletin yerine sefahat ve ahlaksızlık hakim oldu. Aile hayatı bozuldu ve tefessüh etti. O ihtişamlı Roma imparatorluğu yıkıldı ve tarih sahnesinden silinip gitti. Ne kanunları ve ne de zenginlikleri onları yıkılmaktan kurtaramadı.

Bediüzzaman Hazretleri şöyle buyurur:

"... gençlik gidecek. Sefahette gitmiş ise, hem dünyada, hem âhirette, binler bela ve elemeler netice verdiği ve öyle gençler ekseriyetle sû'-i

*istimal ile, israfat ile gelen evhamlı hastalıkla hastahanelere ve taşkınlıklarıyla hapishanelere veya sefaletanelere ve manevî elemelerden gelen sıkıntılarla meyhanelere düşeceklerini anlamak isterseniz; hastahanelerden ve hapishanelerden ve kabristanlardan sorunuz. Elbette hastahanelerin ekseriyetle lisan-ı halinden, gençlik saikasıyla israfat ve sût-i istimalden gelen hastalıktan eninler, eyvahlar işittiğiniz gibi; hapishanelerden dahi, ekseriyetle gençliğin taşkınlık saikasıyla gayr-ı meşru dairedeki hareketin tokatlarını yiyen bedbaht gençlerin teessüflerini işiteceksiniz. Ve kabristanda ve mütemadiyen oraya girenler için kapıları açılıp kapanan o âlem-i berzahta -ehl-i keşfelkuburun müşahedatıyla ve bütün ehl-i hakikatın tasdikıyla ve şهادetiyle- ekser azablar, gençlik sût-i istimalâtının neticesi olduğunu bileceksiniz. Hem nev'-i insanın ekseriyetini teşkil eden ihtiyarlardan ve hastalardan sorunuz. Elbette ekseriyet-i mutlaka ile esefler, hasretler ile **'Eyvah gençliğimizi bâdi heva, belki zararlı zayi' ettik. Sakın bizim gibi yapmayınız.'** diyecekler." (Nursî, Şuâlar)*